

Právo vyjádřit se k odlišnému právnímu názoru odvolacího soudu

Za situace, kdy odvolací soud neumožnil stěžovateli vyjádřit se k odlišnému právnímu názoru při určení tarifní hodnoty pro stanovení odměny za právní služby advokáta, došlo jeho postupem k zásahu do práva stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Tato povinnost je o to více žádoucí právě v odvolacím řízení, neboť po přijetí rozhodnutí odvolacího soudu již stěžovatel nemá procesní nástroj, kterým může uplatnit své argumenty [§ 238 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu].

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. I.ÚS 933/21 ze dne 30.11.2021)

Ústavní soud rozhodl ve věci ústavní stížnosti stěžovatele Mgr. S.N., advokáta se sídlem P., proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 1. 2. 2021, č. j. 54 Co 351/2020-5234, za účasti Městského soudu v Praze, jako účastníka řízení, tak, že usnesením Městského soudu v Praze ze dne 1. 2. 2021, č. j. 54 Co 351/2020-5234 bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 1. 2. 2021, č. j. 54 Co 351/2020-5234 se ruší.

Z odůvodnění:

I. Rekapitulace ústavní stížnosti a skutková východiska

1. Stěžovatel se ústavní stížností domáhá zrušení v záhlaví označeného rozhodnutí Městského soudu v Praze (dále jen "městský soud") s tvrzením, že jím došlo k porušení jeho ústavně zaručených základních práv podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv

a svobod (dále jen "Listina") a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

2. Z ústavní stížnosti a jejích příloh, jakož i ze spisu Obvodního soudu pro Prahu 2 (dále též jen "obvodní soud") sp. zn. 42 C 393/2009, který si Ústavní soud pro posouzení ústavní stížnosti vyžádal, byly zjištěny následující skutečnosti.

3. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 31. 3. 2010, č. j. 42 C 393/2009-112a, byl stěžovatel ustanoven zástupcem J. K. ve věci jeho žaloby proti České republice - Ministerstvu spravedlnosti o zaplacení 25 000 000 Kč s příslušenstvím. Usnesením téhož soudu ze dne 25. 7. 2017, č. j. 42 C 393/2019-3798, byl stěžovatel ustanoven zástupcem rovněž pro dovolací řízení. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 25. 9. 2020, č. j. 42 C 393/2009-51226, byla stěžovateli přiznána odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši 321 570 Kč. Odměna byla stanovena podle § 8 odst. 1 vyhlášky č. [177/1996 Sb.](#), o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění do 31. 12. 2012 (dále jen "advokátní tarif") za 3 úkony právní služby ve výši 49 420 Kč za úkon, a dále podle § 8 odst. 1 ve spojení s § 12a odst. 2 advokátního tarifu za 22 úkonů právní služby s odměnou ve výši 5 000 Kč za úkon, 25x režijní paušál v celkové výši 7 500 Kč podle § 13 odst. 3 advokátního tarifu a náhrada DPH ve výši 55 810 Kč. Soud při stanovení tarifní hodnoty vycházel z § 8 odst. 1 věta poslední pouze z

jistiny žalované částky s tím, že k příslušenství se nepřihlíží.

4. Proti usnesení obvodního soudu podal stěžovatel odvolání, o němž městský soud rozhodl usnesením ze dne 1. 2. 2021, č. j. 54 Co 351/2020-5234, tak, že se usnesení obvodního soudu mění jen tak, že výše odměny a náhrady hotových výdajů činí celkem 109 142 Kč, jinak se potvrzuje. Městský soud se neztotožnil se závěrem obvodního soudu, který při stanovení tarifní hodnoty vycházel z částky 25 000 000 Kč, když z vydaných rozhodnutí vyplývá, že se žalobce domáhal náhrady majetkové újmy ve výši 12 704 400 Kč s příslušenstvím. Městský soud dospěl k závěru, že výše požadované částky byla stanovena jen jakýmsi volným odhadem neodvíjejícím se od reálného základu, a jeví se proto absurdně vysoká. S odvoláním na usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2015, sp. zn. II. ÚS 3254/13, vycházel při stanovení výše odměny stěžovatele z § 9 odst. 1 advokátního tarifu, ve znění účinném do 31. 12. 2012, podle kterého, nelze-li hodnotu věci nebo práva vyjádřit v penězích nebo lze-li ji zjistit jen s nepoměrnými obtížemi a není-li dále stanoveno jinak, považuje se za tarifní hodnotu částka 5 000 Kč. Současně aplikoval § 12a advokátního tarifu umožňující snížit sazbu mimosmluvní odměny o 20 %. Hledisko účelnosti vyúčtovaných úkonů bylo městským soudem posouzeno s ohledem na rozsáhlou judikaturu Nejvyššího i Ústavního soudu tak, že byla určena výše odměny za 19 úkonů právní služby (dva za účinnosti advokátního tarifu do 31. 12. 2012 v sazbě 1 000 Kč, šestnáct v sazbě 5 000 Kč a jeden v sazbě 2 500 Kč), paušální náhrada hotových výdajů ve výši 5 700 Kč a náhrada daně z přidané hodnoty ve výši 18 942 Kč, celkem 109 142 Kč.

5. Stěžovatel nesouhlasí se závěry městského soudu o specifikaci nároku žalobce. Uvádí, že nárok byl specifikován nejpozději v podání dne 19. 6. 2013 částkou ve výši 10 000 000 Kč jako náhrada škody odpovídající ekvivalentu kombajnu, částkou 2 500 000 Kč jako náhrada škody po dobu, kdy nemohl používat svůj automobil z důvodu průtahů v řízení, a částkou 12 500 000 Kč jako náhrada škody za nezákonné rozhodnutí posudkové komise MSPV ČR. Předmětem řízení byly tři různé nároky v souhrnné výši 25 000 000 Kč. Třetí uvedený nárok ve výši 12 500 000 Kč jako náhrada škody za nezákonné rozhodnutí posudkové komise byl vyloučen k samostatnému řízení. Podle stěžovatele není pravdou tvrzení městského soudu, že celková škoda měla být žalobcem vyčíslena částkou 2 704 400 Kč, neboť šlo pouze o specifikaci k jednomu ze tří uplatňovaných nároků.

6. Rozhodnutí městského soudu stěžovatel považuje za překvapivé a nepředvídatelné. Poukazuje na to, že se k odlišnému právnímu názoru městského soudu nemohl nijak vyjádřit a poprvé jej zjistil až z napadeného usnesení, proti kterému nemá k dispozici žádný opravný prostředek. Poukazuje na judikaturu Ústavního soudu k překvapivým rozhodnutím (nálezy ze dne 12. 6. 2001, sp. zn. III. ÚS 729/2000, a ze dne 11. 6. 2007, sp. zn. IV. ÚS 321/2007).

7. Stěžovatel nesouhlasí s postupem městského soudu, který v případě úkonů do 31. 12. 2012 stanovil tarifní hodnotu dle § 9 odst. 1 advokátního tarifu, tedy tarifní hodnotu 5 000 Kč, i přesto, že hodnota předmětu řízení byla jasně definována žalobcem a měla tak být stanovena podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu, tj. z částky 25 000 000 Kč. Došlo tak k porušení jeho práva na legitimní očekávání ochrany majetku. Na podporu svých tvrzení odkazuje na nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2388/10, II. ÚS 1534/10 a II. ÚS 2873/11. Stěžovatel má za to, že pokud soud prvního stupně nedostatečně zkoumal, zda má nárok žalobce vůbec nějaký reálný základ, a tedy zda předmětná žaloba nepředstavuje svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování práva, pak tato skutečnost nemůže jít k tíži stěžovatele jakožto ustanoveného zástupce. Městský soud porušil legitimní očekávání stěžovatele, že jeho odměna bude určena dle § 8 odst. 1 advokátního tarifu z hodnoty sporu.

8. Stěžovatel konečně brojí proti právním závěrům městského soudu ohledně účelnosti vynaložených nákladů, které následně rozebírá.

II. Vyjádření účastníka řízení a replika stěžovatele

9. Městský soud se jako účastník řízení k ústavní stížnosti vyjádřil tak, že tuto považuje za nedůvodnou. O odvolání stěžovatele rozhodl bez nařízení jednání v souladu s § 214 odst. 2 písm. c) zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "občanský soudní řád"), a nemohl tedy porušit stěžovatelovo právo vyjádřit se k odlišnému názoru soudu ohledně tarifní hodnoty, z níž byla určena odměna za jeden úkon právní služby. O výši odměny stěžovatele jako ustanoveného advokáta byl oprávněn rozhodnout i v jeho neprospěch, neboť o odměně ustanoveného zástupce rozhoduje z úřední povinnosti a neplatí zde zásada, že není možno rozhodnout v neprospěch odvolatele. Občanský soudní řád odvolacímu soudu neukládá, aby v případě, že hodlá o výši odměny ustanoveného zástupce rozhodnout jinak, než odvolatel navrhuje, aby jej předtím, než vydá rozhodnutí, v tomto směru informoval. V ostatním odkazuje na odůvodnění napadeného rozhodnutí. Z uvedených důvodů navrhl zamítnutí ústavní stížnosti.

10. Vyjádření účastníka řízení bylo zasláno stěžovateli k případné replice, který setrval na své argumentaci.

III. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

11. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas, oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je advokátem, tudíž nemusí být podle stanoviska pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 42/15 (ST 42/79 SbNU 637, č. [290/2015](#) Sb.) zastoupen jiným advokátem, jak vyžaduje § 30 odst. 1 zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), a ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario), neboť stěžovatel vyčerpал všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva.

IV. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

12. Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů, a proto není povolán k přezkumu jejich rozhodnutí jako další "odvolací" orgán. Ústavní soud je podle čl. 83 Ústavy České republiky soudním orgánem ochrany ústavnosti. Samotný postup v řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad práva, jakož i jeho aplikace, náleží obecným soudům, které jsou součástí soudní soustavy podle čl. 91 odst. 1 Ústavy České republiky. Ústavní soud je povolán toliko k přezkumu ústavněprávních principů, tj. toho, zda nedošlo k porušení principů a základních práv a svobod účastníka řízení, zda právní závěry obecných soudů nejsou v extrémním nesouladu se skutkovými zjištěními a zda výklad práva provedený obecnými soudy je ústavně konformní, resp. zda nebyl aktem "libovůle" (srov. náleze ze dne 30. 6. 2004 sp. zn. IV. ÚS 570/03, N 91/33 SbNU 377).

13. Jednou z ústavních zásad spravedlivého procesu je princip předvídatelnosti soudního rozhodnutí, resp. zákaz vydání překvapivého rozhodnutí. Podle judikatury Ústavního soudu se o překvapivé rozhodnutí jedná mimo jiné tehdy, pokud účastníci řízení nedostanou příležitost vyjádřit se k odlišnému hodnocení důkazů (náleze sp. zn. III. ÚS 1980/13 ze dne 9. 1. 2014, body 14., 15.) nebo k odlišnému právnímu hodnocení (náleze sp. zn. I. ÚS 777/07 ze dne 31. 7. 2008, bod 15.). Zákaz překvapivých rozhodnutí však přitom neznamená, že by účastníci řízení měli vždy znát závěry soudu ještě předtím, než soud vynese rozhodnutí (náleze sp. zn. II. ÚS 2804/10 ze dne 21. 4. 2011; náleze sp. zn. I. ÚS 451/11 ze dne 11. 1. 2012, bod 15.). Znamená však, že účastníci řízení musí mít možnost účinně argumentovat ve vztahu ke všem otázkám, na jejichž řešení bude rozhodnutí soudu spočívat (náleze sp. zn. I. ÚS 2315/15 ze dne 12. 4. 2016, bod 42.).

14. V nyní posuzované věci ústavní stížnost směřuje proti rozhodnutí městského soudu, kterým mělo

být porušeno stěžovatelovo právo zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

15. Ústavní soud se při zkoumání důvodnosti ústavní stížnosti nezabýval věcnou správností přiznané výše odměny stěžovatele, ale pouze splněním procesních předpokladů řádného procesu s ohledem na stěžovatelem vytýkanou nepředvídatelnost, resp. překvapivost rozhodnutí městského soudu.

16. Obvodní soud při určení odměny stěžovateli, jakožto ustanovenému advokátovi, postupoval podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu, který určuje, že není-li stanoveno jinak, považuje se za tarifní hodnotu výše peněžitého plnění nebo cena věci anebo práva v době započetí úkonu právní služby, jichž se právní služba týká; za cenu práva se považuje jak hodnota pohledávky, tak i dluhu. Proti usnesení obvodního soudu podal stěžovatel odvolání, kterým obvodnímu soudu vytýkal nesprávně určenou výši odměny, neboť podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu, ve znění účinném do 31. 12. 2012, se za tarifní hodnotu považovala výše peněžitého plnění včetně jeho příslušenství, k němuž obvodní soud v případě 3 úkonů právní služby nepřihlédl.

17. Městský soud rozhodnutí obvodního soudu bez nařízení jednání změnil [§ 220 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu], avšak dospěl k odlišnému právnímu názoru a výši odměny stěžovateli určil podle § 9 odst. 1 advokátního tarifu, ve znění do 31. 12. 2012, podle kterého, nelze-li hodnotu věci nebo práva vyjádřit v penězích nebo lze-li ji zjistit jen s nepoměrnými obtížemi a není-li dále stanoveno jinak, považuje se za tarifní hodnotu částka 5 000 Kč. Změnu rozhodnutí odůvodnil tak, že výše žalobou požadované částky byla určena jen jakýmsi volným odhadem neodvíjejícím se od reálného základu a jeví se absurdně vysoká. Žalobce svůj nárok odvíjel od požadavku na náhradu nemajetkové (majetkové) újmy z konkrétních řízení a stanovil si enormně vysokou výši této újmy.

18. Ze shora uvedeného je zřejmé, že městský soud založil "měnicí" rozhodnutí na jiném právním závěru než přijal obvodní soud, jeho odlišný názor však nebyl z dosavadního průběhu řízení nikterak patrný a stěžovatel jej nemohl ani rozumně předvídat. Za situace, kdy městský soud neumožnil stěžovateli vyjádřit se k odlišnému právnímu názoru při určení tarifní hodnoty pro stanovení odměny, došlo jeho postupem k zásahu do práva stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Tato povinnost je o to více žádoucí právě v odvolacím řízení, neboť po přijetí rozhodnutí odvolacího soudu již stěžovatel nemá procesní nástroj, kterým může uplatnit své argumenty [§ 238 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu] a tyto poprvé vznesl až v řízení před Ústavním soudem.

19. Ústavní soud uzavírá, že shora uvedeným postupem městského soudu bylo zasaženo do práva stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Současně upozorňuje, že předmětem posouzení bylo splnění procesních předpokladů řádného procesu v kontextu namítané překvapivosti rozhodnutí městského soudu (viz bod 15. výše). Proto se nezabýval tvrzeným porušením legitimního očekávání nabytí majetku ve smyslu čl. 1 Dodatkového protokolu, neboť městský soud bude v následujícím řízení opětovně rozhodovat o odměně stěžovatele, přičemž vytvoří stěžovateli procesní prostor k vyjádření.

20. Ústavní soud z výše uvedených důvodů ústavní stížnosti vyhověl a napadené rozhodnutí městského soudu podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

Další články:

- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)